

NEWMAN Når pave Benedikt XVI den 19. september 2010 saligkårer kardinal John Henry Newman (1801-1890) i Birmingham, er det en begivenhed, som må have særlig appel til vor tid og ikke mindst til danske katolikker. Newman var jo, som det for nylig har været beskrevet i *Katolsk Orientering*, konvertit ligesom mange af katolikerne her i landet. Han havde bevæget sig fra at være et meget ”protestantisk” til et meget ”katolicerende” medlem af den engelske – anglikanske – kirke og tog så skridtet og blev katolik i 1845. Newman konverterede i England, hvor katolikerne levede i diaspora, og på et tidspunkt, hvor katolikker stadig blev betragtet med den største mistro og åbenlys foragt. Han havde personligt en stor del af æren for, at dette havde ændret sig væsentligt ved hans død. Konversion er derfor ikke overraskende et centralt begreb i hans forfatterskab, og gennem hans mange bevarede breve kan vi følge, hvordan den sjælelige omsorg for konvertitterne med deres særlige problemer forblev en vigtig del af hans kald livet ud.

Et frisk pust

Newmans gamle trosfæller og hans egen familie slog i vid udstrækning hånden af ham efter konversionen, men hvad værre var, hans nye trosfæller så med betænkelighed på ham. De følte sig ikke sikre på hans rettroenhed, og selv i en moden alder måtte han opleve, at denne mistro skadede eller ligefrem umuliggjorde hans arbejde, og at han blev modvirket af dele af den højere gejstlighed.

Newman bragte noget nyt og godt ind i Den katolske Kirke fra sin anglikanske tid, og han blev på den måde et frisk pust, der lukkede op for nye muligheder i forståelsen af den katolske tro. Newman er da også blevet set som en fader til Det andet Vatikankoncil (1962-1965). Han forudsagde, at Det første Vatikankoncil (1869-1870), der fastlagde dogmet om pavens ufejlbarhed, måtte følges op af endnu et koncil, som kunne fuldstændiggøre billedet af Kirken.

Han gjorde sig upopulær både hos Englands katolske gejstlighed og i Rom ved sin stærke og på den tid ganske usædvanlige betoning af lægfolkets centrale rolle i Kirken. Han så også klart, at den hastige udvikling af naturvidenskaben ville stille spørgsmål til Kirkens måde at læse Biblen på, og at Kirken måtte være parat til at besvare disse spørgsmål.

Særligt huskes Newman dog for sit arbejde med samvittigheden som grundlæggende målestok for vore handlinger og for sine analyser af samvittighedens samspil med troslydigheden.

Kirken i konversionsprocessen

Newmans syn på Kirken udviklede sig naturligvis sammen med hans religiøse anskuelser i øvrigt. Som katolicerende medlem af den anglikanske kirke fokuserede han stærkt på, at denne kirke var apostolisk, fordi han mente, at den blev legitimeret af den apostoliske succession.

Han søgte den apostoliske tro i sin Kirke, uden senere tiders afvigelser. Romerkirkens lære og praksis var i hans øjne vejet bort fra det gamle apostoliske udgangspunkt.

Samtidigt med en stigende forståelse af, at Kirken ikke kunne være territorialt begrænset ”grenkirke”, at den måtte være katolsk i egentlig forstand – et helt træ, udviklede Newman også en forståelse af troens legitime udvikling som en dybere erkendelse af den én gang fuldbyrdede åbenbaring. Med erkendelsen af, at det var

Den katolske Kirke, der i enhed med paven var ”én, hellig, katolsk og apostolisk”, fulgte konversionen som en nødvendighed, han – nærmest modstræbende – måtte give efter for. Newman betonede dog, at det ikke var rationelle argumenter – logik på papir – der havde gjort ham til katolik, men en samlet og gradvis mental udvikling. Midt i alle sine senere skuffelser

Vor Herre havde givet Helligånden til Kirken og med Helligånden en tredobbelt opgave: den profetiske opgave at belære, den præstelige opgave med gudsdyrkelsen og den kongelige opgave at regere, at sikre Kirkens frihed i forhold til omverdenen. Denne tredelte opgave voldte Kirken vanskeligheder.

”Kristendommen er således på én gang

En af fædrene til Det andet Vatikankoncil saligkåres

Newmans saligkåring den 19. september vil have appel ikke mindst til danske katolikker

Tekst: Bertil Frosell

Portræt af Newman, malet af John Everett Millais 1881.

fremhævede Newman herefter altid, at han ikke et øjeblik havde fortrudt sit skridt. Han benyttede blandt andet billedet fra Davids salmer: ”Vort liv blev reddet som fuglen fra fuglefængerens fælde. Fælden blev knust, og vi blev reddet.”

Newmans modne lære om Kirken

I forbindelse med Det første Vatikankoncil og endnu i sin alderdom ydede Newman vægtige bidrag til forståelsen af Kirken. Newman sammenlignede Kirken med et menneske, der havde vanskeligt ved at påtage sig forskellige opgaver, uden at der opstod konflikter imellem dem, fx som soldat og gejstlig eller som politiker og katolik. Det kunne også ske, at verdslige myndigheder kom under kritik, fordi de ikke levede op til, hvad man kunne forvente af dem, på grund af de spændinger, der var mellem deres mangesidede opgaver, og de kompromisser, som dette nødvendiggjorde.

en filosofi, en politisk magt og en ritus”, skrev Newman. ”Sandhed er det ledende princip for teologien og de teologiske undersøgelser, fromhed og opbyggelse for kulten, og hensigtsmæssighed for styret. Teologiens værktøj er fornuften. Kultens værktøj er vor følelsesmæssige natur. Styrets værktøj er påbud og tvang. For mennesket, som det nu er, tenderer fornuften mod overtro og fanatisme og magten mod ærgerrighed og tyranni.” Hver af Kirkens tre hverv måtte til stadighed finde plads til de to andres fordringer, og selv om den profetiske opgave og med den teologien og teologerne havde en fortrinsstilling, kunne den ikke altid få det, som den ville have det.

”Alt dette havde den Guddommelige Tanke forudset, da Kirken fik betroet en så kompleks opgave. Ved at love Kirken ufejlbarhed i dens højtidelige læreembede,

beskyttede Gud også indirekte Kirken mod alvorlige vildfarelser i kult og politisk handling. Men denne hjælp, hvor stor den end er, sikrer ikke Kirken mod alle farer med hensyn til de opgaver, den skal løse. Kun, hvis Kirkens myndigheder var benådet med fejlfrihed eller frihed for synd (impeccability) ville de være sikrede imod enhver risiko for at tage fejl i deres handlinger, politik, ord og afgørelser, i deres lovgivende og udøvende magt, i kirkelige og disciplinære enkeltheder. En sådan gave har de ikke modtaget.

Derfor vil det altid – uanset hvor godt Kirken som helhed varetager sine opgaver – være let for Kirkens fjender at få en sag på Kirken – velbegrunder eller ej – som følge af de vedvarende sammenstød og modsætninger, de midlertidige udsættelser eller forsinkelser inden for Kirkens tre forskellige ansvarsområder og som følge af Kirkens ledes, Kirkens teologer, Kirkens hyrder eller kirkefolkets opførsel.”

Fordomme og skandaler

At ”Kirkens fjender” altid ønskede at ”have sager på Kirken” havde Newman allerede tematiseret i en foredragsrække, han holdt i 1851. Minutiøst og under inddragelse af talrige eksempler fra det virkelige liv havde han analyseret de vanskeligheder, som Kirken mødte, når den skulle argumentere for sin uskyld over for mennesker, der lå under for massive, indgroede fordomme imod den. Med en god del sarkasme og underfundig ironi havde han vist, hvordan omgivelserne så hen til Kirken i håbet om, at den dog ville kaste en eller anden skandale af sig. Han havde også forsøgt at indkredse, hvorledes almindelige katolske lægfolk skulle forholde sig i under disse forhold. Samtidig var Newman sig smertelig bevidst, at der altid ville være virkelige skandaler i Kirken. Skandalerne forekom på alle Kirkens niveauer. Kirken bestod jo både af retfærdige og uretfærdige. Ved en så festlig begivenhed som indsættelsen af den første biskop af Birmingham i oktober 1850 gjorde Newman det i sin prædiken klart, at han ikke frygtede den ydre modstand, men derimod den indre svaghed:

”Kun én ting frygter jeg. Jeg frygter syndens tilstedeværelse midt iblandt os.

Hvis de nådegaver, Gud nu har skænket os, slår fejl, vil det være, fordi synden har gjort en ende på dem. Den åbenbare skandale, den hemmelige synd, som kun Gud kender, de udgør djævelens virkelige tropper. Vi kan nedkæmpe enhver fjende bortset fra disse: Fordærv, forløjethed, ligegyldighed med nåden, hjertets forhærdelse, følgagtighed over for verden – disse vil være for meget for os.

”Følgelig var det her, de troendes bønner for alvor måtte sættes ind.

”Følgagtighed over for verden” (worldliness) er en central vending hos Newman: ”Verden” – forstået i negativ, bibelsk forstand – havde i følge Newman magt over Kirken, fordi Kirken var gået ind i verden for at frelse verden. Kirken var således samlet i verden og kun på vej mod at blive adskilt fra den. Newman blev ikke træt af at citere 1. Johannesbrev kapitel 5, vers 19, hvor det siges, at ”hele verden ligger under for det onde.”

Newman medgav, at det kunne undre, at Gud ikke havde dannet sig en pletfri kirke, men både Det nye Testamente og kirkehistorien viste ham, at dette ikke var tilfældet. Kirken var som et garn, der fangede både gode og dårlige fisk, og selv de bedste i Kirken var ikke uden synd.